

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра спорту і спортивних ігор

**Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»**

з теми «СТАН ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВОРОТАРІВ У
ФУТЗАЛІ (НА ОСНОВІ ДАНИХ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)»

Виконав: здобувач вищої освіти
освітньої програми «Тренер з видів спорту»
спеціальності 017 Фізична культура і спорт
денної форми здобуття вищої освіти
Чередниченко Володимир Сергійович

Керівник: Бабюк С.М. кандидат
педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
теорії і методики фізичного виховання
Рецензент: Прозар М.В. кандидат наук з
фізичного виховання та спорту, доцент
завідувач кафедри спорту і спортивних ігор

Кам'янець-Подільський, 2025 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ВОРОТАРІВ В ІГРОВИХ ВИДАХ СПОРТУ	7
1.1. Особливості змагальної діяльності футзальної команди	8
1.2. Специфіка техніко-тактичної підготовки воротарів у командних видах спорту	10
1.3. Ключові аспекти ефективності захисту воротарів в різних видах спорту	13
1.4. Основи методики підготовки висококваліфікованих воротарів у різних спортивних іграх.....	16
1.5. Основні засади організації тренувального процесу.....	17
1.6. Особливості індивідуального підходу до підготовки воротарів.....	19
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	24
2.1. Методи дослідження	24
2.2. Організація дослідження.....	26
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВОРОТАРІВ У ФУТЗАЛІ В КОНТЕКСТІ ЗМАГАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	28
3.1. Результати анкетного опитування тренерів Екстра та Першої ліги України з футзалу.....	28
3.2. Характеристика майстерності воротарів Екстра та Першої ліг при відбитті ударів по воротах	41
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ

- мс – мілісекунди;
уд/хв⁻¹ – удари за хвилину;
ТТД – техніко-тактичні дії;
ЧСС – частота серцевих скорочень.

ВСТУП

Актуальність дослідження. У футзалі воротар є однією з ключових фігур, від дій якої значною мірою залежить результативність гри та успішність команди загалом [5]. Специфіка цього виду спорту – обмежений простір, висока інтенсивність і швидка зміна ігрових епізодів – вимагає від воротаря високого рівня фізичної, технічної, психологічної та тактичної підготовленості. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває обґрунтований педагогічний підхід до контролю та оцінювання стану підготовленості спортсменів даного амплуа [10; 19, с. 32; 24].

Попри наявність окремих досліджень, присвячених техніко-тактичній та функціональній підготовці воротарів, проблема комплексного педагогічного контролю в системі їхньої підготовки в умовах футзалу залишається недостатньо вивченою [32, с. 31]. Бракує чітко структурованих програм, які б передбачали поетапний моніторинг динаміки підготовленості воротарів, інтеграцію контрольних показників у тренувальний процес, а також методики оперативного коригування навантаження відповідно до отриманих результатів [35, с. 3; 44, с. 2–4].

У межах даного дослідження педагогічні аспекти контролю підготовленості воротарів у футзалі розглядаються як ключовий елемент управління тренувальним процесом [46; 47]. Розробка та впровадження ефективної системи педагогічного контролю дозволяє не лише об'єктивно оцінювати поточний стан підготовленості, але й сприяє оптимізації тренувальної діяльності та підвищенню спортивної результативності воротарів [51, с. 32–33; 60, с. 5].

Варто також зазначити, що сучасні підходи до організації підготовки воротарів у футзалі мають враховувати індивідуальні особливості спортсменів, рівень їхньої спеціальної працездатності та здатність до адаптації у високодинамічних умовах гри [55]. Саме тому актуальним є пошук адаптивних моделей контролю, які б не лише реєстрували фактичний стан функціональних

і технічних показників, але й слугували інструментом прогнозування ефективності подальшого навантаження. Крім того, важливо інтегрувати результати педагогічного контролю в систему прийняття тренерських рішень, що забезпечить індивідуалізацію підходів до розвитку воротарів залежно від їхнього віку, рівня майстерності та ігрового досвіду [48, с. 43–44].

Отже, ефективна система педагогічного контролю у футзалі має ґрунтуватися на принципах науковості, об'єктивності, системності та динамічної корекції, що у свою чергу забезпечить цілеспрямований розвиток воротаря як високоорганізованого й технічно озброєного гравця, здатного приймати рішення в умовах максимального ігрового навантаження.

Об'єкт дослідження – тренувальний процесу воротарів у футзалі.

Предмет дослідження – особливості фізичної та техніко-тактичної підготовленості висококваліфікованих воротарів у футзалі.

Мета дослідження – підвищення ефективності підготовки кваліфікованих воротарів у футзалі шляхом педагогічного контролю.

Завдання дослідження:

1. Аналіз специфіки фізичної та техніко-тактичної підготовки кваліфікованих воротарів у командних видах спорту.
2. Дослідити специфіку змагальної діяльності та кількісно оцінити дії воротарів.
3. Оцінити рівень техніко-тактичної підготовленості воротарів.

Методи дослідження: під час дослідження використали наступні методи дослідження: теоретичний аналіз, вивчення спеціалізованої науково-методичної літератури та планової документації з підготовки воротарів; соціологічні методи дослідження; педагогічні методи дослідження математико-статистичних методів дослідження для обробки та інтерпретації даних.

Наукова новизна отриманих результатів:

- визначено кількісні та якісні характеристики захисних та атакуювальних дій у змаганнях для воротарів різної кваліфікації у футзалі;

- встановлено педагогічні та фізіологічні показники інтенсивності змагальних навантажень воротарів різної кваліфікації у футзалі;
- здобуто нові відомості щодо спеціальної фізичної підготовленості висококваліфікованих воротарів у футзалі.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Теоретичне значення. Отримані в дослідженні результати розширюють та поглиблюють знання щодо специфіки педагогічного контролю змагальної і тренувальної діяльності висококваліфікованих воротарів у футзалі. Встановлення ключових характеристик змагальної діяльності у футзалі дозволяє оцінити особливості техніко-тактичної підготовленості воротарів, котрі беруть участь у змаганнях різного рівня. Здобуті дані включають список нормативних критеріїв оцінювання підготовленості воротарів, які об'єктивно відображають рівень їхньої спортивної майстерності.

Практичне значення полягає в тому, що на базі здобутих даних про змагальні навантаження та перелік техніко-тактичних дій сформовано практичні настанови для побудови програми навчально-тренувального процесу. Використання цих даних дасть змогу оптимізувати тренувальний процес воротарів, враховуючи вимоги змагальної діяльності.

Апробація результатів дослідження. Основні результати кваліфікаційної роботи обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський 09–10 квітня 2025 року).

Публікації. Результати дослідження за темою кваліфікаційної роботи магістра висвітлені в одній науковій статті.

Структура роботи. Роботу викладено на 57 сторінках, з яких 50 основного тексту, вона містить 6 таблиць та 7 рисунків. Кваліфікаційна робота магістра складається з переліку умовних позначень і скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, та списку 62 використаних літературних джерела.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз сучасної спеціалізованої науково-методичної літератури, а також результати анкетного опитування тренерів команд майстрів з футзалу, що представляють провідні спортивні колективи Екстра та Першої ліг України, засвідчили наявність ряду суттєвих проблем у системі підготовки воротарів. Зокрема, встановлено, що в організації тренувального процесу переважає використання засобів та методів загальної спрямованості, тоді як спеціальні засоби підготовки, які безпосередньо орієнтовані на розвиток професійно важливих якостей саме воротарів, застосовуються недостатньо активно. Такий дисбаланс у структурі тренувального навантаження може обмежувати ефективність формування специфічних навичок, необхідних для успішної змагальної діяльності на найвищому рівні.

У ході дослідження також було виявлено низку організаційно-методичних відмінностей у підходах до підготовки воротарів протягом річного циклу командного тренування. Зокрема, спостерігаються розбіжності у виборі пріоритетних напрямів підготовки, побудові мікро- та мезоциклів, а також у визначенні головних чинників, що визначають рівень техніко-тактичної майстерності воротаря. Деякі тренери надають перевагу розвитку фізичної витривалості, інші – технічним елементам гри, водночас відсутній єдиний підхід до структурування тренувального процесу на основі об'єктивних діагностичних показників.

Особливе занепокоєння викликає той факт, що значна частина опитаних фахівців – а саме 62 % – не використовують у своїй роботі спеціалізованих тестів, які дозволяють кількісно оцінювати рівень фізичної та технічної підготовленості воротарів. Більше того, у цих тренерів відсутня практика застосування нормативів чи критеріїв оцінки, що унеможлиблює об'єктивний контроль динаміки розвитку функціонального стану й техніко-тактичних навичок гравців цього амплуа. Така ситуація свідчить про потребу в удосконаленні методичних підходів до оцінювання ефективності тренувального

процесу, зокрема шляхом упровадження науково-обґрунтованих тестових і нормативних систем, адаптованих до специфіки діяльності воротаря у футзалі.

Отримані результати можуть слугувати підґрунтям для подальшої розробки експериментальних програм цілеспрямованої підготовки воротарів з урахуванням індивідуальних ігрових характеристик, етапності тренувального процесу та провідних компонентів спортивної майстерності у футзалі.

2. Аналіз змагальної діяльності воротарів у футзалі засвідчив, що їхні дії поділяються на захисні та атаквальні. Рухові режими воротарів значно відрізняються від польових гравців і характеризуються широким спектром варіативності протягом усього матчу. Структура техніко-тактичних дій та ігрова активність воротарів значною мірою залежать від дій польових гравців, їхньої активності та рівня індивідуальної майстерності.

Виявлено чітку залежність між техніко-тактичними показниками воротарів та їхнім рівнем спортивної кваліфікації. Зокрема, існують статистично значущі відмінності ($p < 0,05$) між воротарями різних ліг. Наприклад, воротарі команд Екстра ліги на 18 % ефективніше відбивають удари в нижні частини воріт, ніж їхні колеги з Першої ліги. Аналогічна тенденція спостерігається і при відбитті м'ячів у верхні частини воріт, де воротарі Екстра ліги демонструють на 10 % кращі результати.

Щодо атаквальних дій, воротарі, незалежно від рівня кваліфікації, використовують однакові технічні прийоми для організації атак, але їхнє співвідношення різниться. Наприклад, воротарі Екстра ліги на 9% рідше беруть участь в організації атакуючих дій порівняно з воротарями Першої ліги. Цікавою особливістю ігрової діяльності воротарів Національної збірної команди України є те, що вони на 24 % частіше вводять м'яч у гру ударом ногою, проте на 19 % рідше особисто беруть участь в атаках.

Отримані дані свідчать про те, що рівень кваліфікації воротарів прямо впливає як на результативність захисних дій, так і на особливості їхньої участі в організації атак. Для вдосконалення підготовки воротарів необхідно

враховувати ці відмінності, а також сучасні вимоги змагальної діяльності у футзалі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балан Б. Управління підготовкою футболістів віком 19–21 років на етапі переходу до команди майстрів. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2010. № 3. С. 3–7.

2. Білоус Н.С., Кононеко М. Н. Підготовка воротарів у студентських гандбольних командах. Проблеми перспективи розвитку спортивних ігор і єдиноборств у ВНЗ. Том 2. 2019. С. 5–7.

3. Борзенко Д.Г. Аналіз техніко-тактичної діяльності кваліфікованих воротарів (на матеріалі футболу). Запоріжжя: 2021. 59 с.

4. Бородай М. Інноваційні підходи до вдосконалення спортивної підготовки гандболістів високої кваліфікації. Київ: 2022. 61 с.

5. Грибовська Н., Дулуб О. Програмування тренувального процесу кваліфікованих воротарів з футболу з використанням показників цифрових фітнес-технологій (на прикладі «POLAR TEAM PRO»). XVII Міжнар. наук. конфер. «Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні і спорті». Львів-Берегове: 2022. С. 36–39.

6. Гринь А.Р., Кондратович А.Б. Методичні рекомендації до оволодіння техніко-тактичними елементами гри у міні-футболу (футзалі). Київ: НТУУ «КПІ» ім. Ігоря Сікорського, 2017. 28 с.

7. Дорошенко Е.Ю. Аналіз параметрів техніко-тактичної діяльності кваліфікованих футболістів. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання і спорт: Збірник. 2009. № 64. С. 263–268.

8. Дорошенко Е.Ю. Основні методичні принципи оцінювання спортивної майстерності кваліфікованих футболістів. Теорія і методика фізичного виховання та спорту. 2009. Випуск № 3. С. 7–11.

9. Дубенчук А.І. Футбол: Навчальний посібник. Харків: Ранок, 2010. 128 с.
10. Дулібський А.В., Колобич О.В., Хоркавий Б.В., Спортивний відбір воротарів у сучасних стратегіях гри команд з футболу. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Випуск 5 (178). 2024. С. 61–70.
11. Дулібський, А.В. Спортивний відбір у футболі як раціональна система педагогічного пошуку обдарованих людей у галузі спорту. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (8(128)), 2020. С. 54–60.
12. Жигadlo Г.Б. Футбол, міні-футбол та методика його викладання: навч. метод. посібник. Миколаїв: 2013. 137 с.
13. Жигadlo Г.Б., Богатир В.Г., Вертелецький О.І. Тактика футболу. Миколаїв, 2011, 56 с.
14. Журід С. Порівняльний аналіз показників креативності юних футболістів 15–17 років і професійних гравців різних амплуа. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2011. № 3. С. 57–61.
15. Журід С.М. Теорія та методика обраного виду спорту (футбол): навч. посібник для студ. ін-тів фіз. Культури. Харків: ХДАФК, 2012. 185 с.
16. Іваніцький Р.Б., Бичук І.О., Бичук О.І., Швай О.Д. та ін.. Основи навчання гри у футзал: метод. рекомендації. Луцьк: 2023. 54 с.
17. Карпа І., Лапичак І., Кузь Т., Федюк А. Показники виконання різновидів атак кваліфікованих команд у футзалі. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. 2024. С. 100–104.
18. Коваль С.С. Теорія системного підходу в професійній діяльності тренера (Футбол): навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. з фіз. культури та спорту. Харків: ХДАФК, 2012. 184 с.

19. Костенко М.П., Краснов В.П., Отрошко О.В. Футзал в закладах вищої освіти: навч.-метод. посібник для науково-педагогічних працівників кафедр фізичного виховання та студентів неспеціалізованих вищих закладів освіти. Київ: НУБіП України, 2019. 87 с.

20. Костенко В.М. Організація навчально-тренувального процесу на початковому етапі підготовки з пляжного футболу. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. 2023. С. 201–206.

21. Кособуцький Ю.Ф., Григорович О.С., Пасевич А.М. Мініфутбол. Тактичні дії в нападі. Рівне: НУВГП, 2018. 33 с.

22. Костюкевич В.М., Войтенко С.М., Стасюк І.І. Контроль у футболі. Навчальний посібник. Вінниця : ТВОРИ, 2023. 244 с.

23. Костюкевич В.М. Модельні показники підготовленості висококваліфікованих хокеїстів на траві у змагальному періоді річного тренувального циклу. Спортивний вісник Придніпров'я: 2009. № 2/3. С. 144–148.

24. Костюкевич В., Стасюк І., Перепелиця О., Межвинський А., Конова М. Контроль тренувальної роботи у футзалі. Фізична культура, спорт та здоров'я нації : збірник наукових праць. Вип. 9 (28). Вінниця: ТОВ «Твори», 2020. С. 202–210.

25. Кулачек А.М. Визначення індивідуальної змагальної діяльності у кваліфікованих гандболістів. Суми: 2019. 86 с.

26. Кулик Д.Г., Тихонов В.К. Основи технічної підготовки з футболу на факультативних заняттях. Методичні вказівки. Вінниця: ВНТУ, 2019. 39 с.

27. Лапицький В.О., Коваленко І. М. Ефективність впливу розробленої методики на техніко-тактичну підготовку воротарів у футзалі. Фізична культура спорт та здоров'я нації: Збірник наукових праць. 2016. Випуск. 2. С. 20–28.

28. Лапицький В.О., Кулик Н.А. Навчально-тренувальна і змагальна діяльність в процесі багаторічної підготовки юних воротарів (на прикладі

футболу). Науковий часопис НПУ імені М. П. Випуск 3К (162). 2023 С. 216–221.

29. Лапицький В.О., Чхайло М.Б., Кулик Н.А. Підготовка воротаря у хокеї на траві: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт», тренерів ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2023. 92 с.

30. Лисейко К.В., Яців, Я.М., Пітин, М.П. Показники виконання нормативів КМС та I розряду спортсменами з ігрових видів спорту Івано-Франківської області за 2018–2021 роки. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. 2022 Серія 15, (6(151)), 86–91.

31. Лисенчук С.Г., Крайник Я.Б., Тупеев Ю.В., Архипов В.В. Особливості фізичної та техніко-тактичної підготовленості юних футбольних воротарів 13–14 років. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. 2021. Серія 15 (5(136)), С. 67–72.

32. Менчиков Д.О. Фізична та техніко-тактична підготовленість воротарів у міні-футболі. Запоріжжя: 2021. 50 с.

33. Міхалісік Л.Б. Фізичні вимоги та аспекти в гандболі елітних команд. Ред.: Л.П. Ландро, Р. Сеіль: Берлін, Німеччина VERLAG GMBH, 2018. С. 15–33.

34. Міхалісік Л.Б., Мадсен К., Агаард П. Фізіологічна здатність та фізичне тестування у чоловічої елітної команди з гандболу» Журнал спортивної медицини та фізичної підготовки. 2015. Т.55. № 5. С. 415–429.

35. Наумчук В.І. Теоретико-методичні основи навчання спортивним іграм: Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2012. 124 с.

36. Ніколаєнко В. Шляхи вдосконалення організації змагань у дитячо-юнацькому футболі. Молодіжний науковий вісник. 2013. С. 76–85.

37. Овчаренко С.В., Соловей Д.О., Яковенко А.В. Загальні основи техніки футболу: метод. рекомендації. Дніпро: ПДАФКіС, 2018. 46 с.

38. Пасевич А.М., Григорович О.С., Кособуцький Ю.Ф. Футбол. Навчально-методичний посібник. Рівне: НУВГП, 2011. 106 с.

39. Пилипко О.А., Пилипко А.А., Саліхов А.А. Ефективність застосування тренувальних вправ воротарів в процесі підготовки висококваліфікованих ватерполістів, які виконують функції центральних захисників. Спортивні ігри. 2023. № 1(23). С. 33–42.

40. Розпутний О.П. Особливості комплектування студентських команд з міні-футболу на основі комплексного тестування кандидатів. Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Випуск 2. 2017. С. 96–100.

41. Рудницький В.Б. Техніко-тактичні дії гри з гандболу: Методичні вказівки для самостійної роботи студентів усіх спеціальностей. Вінниця: ОЦ ВНАУ, 2017. 32 с.

42. Серебряков О.Ю. Удосконалення змагальної діяльності хокеїстів високої кваліфікації на основі моделювання техніко-тактичних дій. Київ: 2021. 229 с.

43. Спієшний М., Зубік М. Модифікація програм силового тренування гандболістів та її вплив на потужність в змагальному періоді. Журнал кінетики людини. 2018. т. 63. С. 149–160.

44. Суоров О.А. Організація та методика проведення змагань з міні-футболу: метод. рек. Харків: ХГПШ, 2010. 45 с.

45. Суоров О.А. Організаційно-методичне забезпечення дисципліни «Футбол з методикою викладання»: навч.-метод. посібник. Харків: ХККЗ «ХГПА», 2019. 210 с.

46. Стасюк І.І. Показники виконання техніко-тактичних дій у футзалі в загальнокомандному аспекті. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. 2014. Вип. 7. С. 272-278.

47. Стасюк І., Костюкевич В. Співвідношення засобів тренувальної роботи у футзалі в макроциклі підготовки кваліфікованих спортсменів. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини / [редкол.: М.С. Солопчук (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. Вип. 10. С. 492–499.

48. Тимошенко Д.Г. Контроль та вдосконалення прогнозування ігрових ситуацій воротарів 16–17 років з футболу. Суми: 2021. 61 с.

49. Тищенко В. Контроль тренувальної та змагальної діяльності команд високої кваліфікації з гандболу: монографія. Запоріжжя: Статус; 2017. 462 с.

50. Тупєєв Ю.В. Програмування фізичної підготовки футбольних воротарів навчально-тренувальних груп на етапі змагання. Миколаїв: 2023. 101 с.

51. Тюрін О.Ю., Кулаков Д.В., Безкоровайний Д.О. Організація проведення змагань з футзалу: навч. посібник Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 90 с.

52. Хоркавий Б.В. Обґрунтування форм організації техніко-тактичної підготовки кваліфікованих воротарів у футболі в експериментальній програмі. Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини. Львів: ЛДУФК, 2013. вип. 17, т. 1. С. 270–277.

53. Хоркавий Б.В. Удосконалення системи аналізу змагальної діяльності воротарів у футболі. Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини. Львів: 2011. Вип. 15, т. 1. С. 339–346.

54. Хоркавий Б.В. Взаємозв'язки показників змагальної діяльності кваліфікованих воротарів у футболі. Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фіз, виховання, спорту і здоров'я людини. Львів, 2012, N1, с. 311–317.

55. Хоркавий Б.В. Обґрунтування форм організації техніко-тактичної підготовки кваліфікованих воротарів у футболі в експериментальній програмі. Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини. Львів: ЛДУФК, 2013. вип. 17, т. 1. С. 270–277.

56. Хоркавий Б. Огерчук О., Колобич О. Особливості розвитку фізичних якостей юних футболістів за допомогою неспецифічних і специфічних засобів. Спортивна наука України. 2017. № 2 (78). С.13–21.

57. Чередніченко В., Костянець О. Методичні особливості підготовки воротарів у футболі. Збірник матеріалів наукових досліджень студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Факультет фізичної культури. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. Випуск 17. С. 239–243.

58. Чорний І., Хорковий Б. Відмінності техніко-тактичних дій з м'ячем воротарів командних Чемпіонатів Європи та світу з футболу у 2004–2016 роках. Спортивна Наука України. Львів : 2017. №6 (82). С. 54–62.

59. Шамардін В.М., Хоркавий Б.В. Структура техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих воротарів у футболі. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2015. № 2. С. 75–79.

60. Швець В.О. Техніко-тактична підготовка кваліфікованих спортсменів у футзалі: магістерська робота; науковий керівник М.Б. Чхайло. Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, 2021. 53 с.

61. Шинкарук О. Організаційні основи підготовки і відбору спортсменів. Слобожанський науково-спортивний вісник, 2016. № 3. С. 109–112.

62. Шинкарук О.А. Теорія і методика підготовки спортсменів: управління, контроль, відбір, моделювання та прогнозування в олімпійському спорті: навч. посіб. Київ: 2013. 136 с.